

Datum: Rijeka, 28. srpnja 2022.

Kolegij: Etika zdravstvene skrbi

Voditelj: dr. sc. Dajana Carti

Katedra: Katedra za javno zdravstvo

Studij: Preddiplomski stručni studiji - Fizioterapija redovni

Godina studija: 3

Akademска godina: 2022./2023.

IZVEDBENI NASTAVNI PLAN

Podaci o kolegiju (kratak opis kolegija, opće upute, gdje se i u kojem obliku organizira nastava, potreban pribor, upute o pohađanju i pripremi za nastavu, obveze studenata i sl.):

Kolegij Etika zdravstvene skrbi je obvezni kolegij na trećoj godini preddiplomskog stručnog studija Fizioterapije i izvodi se kroz 15 sati predavanja i 15 sati seminara, ukupno 30 sati nastave i nosi 2 ECTS. Kolegij se izvodi u prostorijama Fakulteta zdravstvenih studija u Rijeci.

Usvajanjem nastavnog sadržaja, cilj kolegija Etika zdravstvene skrbi, ostvaruje se u stjecanju znanja i kompetencija za suočavanje s bioetičkim dilemama u kliničkoj praksi fizioterapeuta. Razumijevajući pojmove, definicije i povijesno-filosofski razvoj etike zdravstvene skrbi, studenti i studentice se osposobljavaju za bioetičku analizu (unutar različitih etičkih teorija) i argumentaciju bioetičkih problema u medicini i u fizioterapiji kritički primjenjujući temeljne bioetičke principe i shvaćajući važnost etičke edukacije u integraciji skrbi za pacijente. Studenti/ice usvajaju i primjenjuju načela Kodeksa fizioterapeutiske etike i deontologije kroz primjere iz prakse, uočavajući i uvažavajući dinamiku odnosa tehnološkog razvoja i postojećih bioetičkih pitanja, te preispisuju nova bioetička pitanja koja ta dinamika otvara. Stečena znanja i kompetencije studenti i studentice testiraju analizirajući bioetičke izazove u kontekstu različitih kulturoloških vrijednosti (pluralističko društvo) i pristupajući istima interdisciplinarno i transdisciplinarno, usvajajući pritom timski utemeljen bio – psiho – socijalni model pristupa pacijentu/klijentu.

Kroz 15 odabralih tema predavanja studenti ulaze u sadržaj kolegija. U seminarском dijelu studenti produbljaju odabranu temu iz područja etike zdravstvene skrbi koju, uz konzultacije s nastavnicom, prezentiraju ostalim kolegama. Svoje istraživanje predstavljeno kroz prezentaciju studenti nadopunjenu dobivenim komentarima i primjedbama i predaju kao seminarски rad u pismenom obliku (obvezno). Na kraju semestra obvezni je završni pismeni ispit.

Sadržaj kolegija:

O etici

O skrbi

Etika zdravstvene skrbi

Bioetika – pojam, definicija, interdisciplinarnost i dijalog

Bioetička načela u fizioterapiji

Donošenje etičkih odluka unutar različitih sustava vrijednosti (etičke teorije)

Dijalektika autonomije i odgovornosti u pluralističkom svijetu

Proces ostvarivanja informiranog pristanka pacijenta

Govorenje istine i privatnost pacijenata

Etika zdravstvene skrbi u kontekstu biomedicinskog istraživanja, genetike i transplantacije organa

Etičko savjetovanje i klinička etička povjerenstva

Bio-psihosocijalna perspektiva rješavanja etičke dileme (prikazi slučaja)

Kodeks etike i deontologije fizioterapeuta

Etika zdravstvene skrbi i moralni distres

Etika palijativne skrbi

Popis obvezne ispitne literature:

- N. Gosić, Bioetika in vivo, Pergamena, Zagreb, 2005.
A. Čović, »Medicina – etika – bioetika« u *mef.hr*, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, br. 2/2010., str. 42– 44.
Hrvatska komora fizioterapeuta, Kodeks fizioterapeutske etike i deontologije dostupno na <https://www.hkf.hr/wp-content/uploads/2018/12/25.01.2018.-Kodeks-fizioterapeutske-etike.pdf> [25-7-2022]
Predavanja (PowerPoint prezentacije)

Popis dopunske literature:

- E. H. Loewy – R. S. Loewy, Textbook of Healthcare Ethics, 2nd Edition, Kluwer Academic Publishers, 2004.
E. Di Nucci, Ethics in Healthcare, Rowman & Littlefield International, London 2018.
R. E. Ashcroft – A. Dawson – H. Draper – J. R. McMillan, Principles of Health Care Ethics, 2nd Edition, John Wiley & Sons Ltd, England, 2007.
J. C. Moskop, Ethics and Health Care. An Introduction, Cambridge University Press, 2016.
D. M. Hester – Toby Schonfeld (ed.), Guidance for Healthcare Ethics Committees, Cambridge University Press, 2012.
D. Wade – P. W Halligan, The biopsychosocial model of illness: a model whose time has come, in Clinical Rehabilitation 2017, Vol. 31(8) 995 – 1004.
G. Magill and L. Prybil (ed.), Governance Ethics in Healthcare Organizations, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2020.

Nastavni plan:**Popis predavanja (s naslovima i pojašnjenjem):****P1 O etici**Ishodi učenja:

- Razumjeti pojам etika
- Definirati etiku kao filozofsku disciplinu
- Razlikovati deskriptivnu i normativnu etiku
- Objasniti pojам medicinska etika

P2 O skrbi Ishodi učenja:

- Razumjeti pojам skrbi
- Objasniti dimenzije skrbi
- Objasniti pojам skrbi u medicinskoj etici
- Vrjednovati etiku skrbi

P3 Etika zdravstvene skrbi – povjesni presjek Ishodi učenja:

- Razumjeti pojам etika zdravstvene skrbi,
- Razlikovati faze povjesnog razvoja etike zdravstvene skrbi (primitivna društva, antički svijet, srednji vijek, prosvjetiteljstvo i moderno doba, etika zdravstvene skrbi u 20. stoljeću)
- Analizirati i argumentirati definiciju zdravlja prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji

P4 Bioetika – pojam, definicija, interdisciplinarnost, dijalog Ishodi učenja:

- Razumjeti pojам bioetika
- Obrazložiti povjesni kontekst nastanka i razvoja bioetike
- Vrjednovati bioetičke perspektive u medicini,
- Opisati razlike u pristupu pacijentu kod medicine potreba i medicine želja
- Prepoznati povezanost bioetike i fizioterapije

P5 Bioetička načela i fizioterapija Ishodi učenja:

- Definirati bioetička načela,
- Obrazložiti princip ranjivosti u bioetici
- Razumjeti važnost koncepta kvaliteta života
- Identificirati bioetičke dileme u fizioterapiji

P6 Donošenje etičkih odluka unutar različitih sustava vrijednosti (etičke teorije) Ishodi učenja:

- Objasniti načine etičkog rasuđivanja u donošenju odluka,

- Prepoznati vrijednosti u društvu i vrijednosti u zdravstvu,
- Razumjeti različite etičke teorije (deontološke, utilitarističke i etika vrline)
- Kritički promišljati i argumentirati različite etičke pristupe

P7 Dijalektika autonomije i odgovornosti u pluralističkom svijetu Ishodi učenja:

- Prepoznati i odrediti obveze i prava u odnosu pacijent – zdravstveni djelatnik
- Razumjeti i objasniti različite pristupe autonomiji u različitim kulturama
- Definirati i objasniti različita prava pacijenata i njihovu primjenu u različitim kulturnim kontekstima

P8 Proces ostvarivanja informiranog pristanka pacijenta Ishodi učenja:

- Objasniti i razumjeti pacijentovo pravo na informiranu suglasnost
- Identificirati elementi informiranog pristanka
- Objasniti proces informiranja pacijenta
- Analizirati zakonski okviri Zakona o informiranoj suglasnosti u Hrvatskoj

P 9 Govorenje istine i privatnost pacijenata Ishodi učenja:

- Interpretirati pravo na istinu i privatnost u medicinskoj praksi
- Razumjeti i objasniti razloge ograničenja govoru istine u medicinskoj praksi
- Analizirati pravne norme Zakona o zaštiti prava pacijenata koje se odnose na privatnost pacijenta i njegovo pravo na informiranost

P10 Etika zdravstvene skrbi u kontekstu biomedicinskog istraživanja, genetike i transplantacije organa Ishodi učenja:

- Razumjeti važnost istinitosti u prikazivanju rezultata istraživanja i u otkrivanju pogrešaka u biomedicinskom istraživanju,
- Objasniti ulogu pravednosti u raspodjeli doprinosa istraživanja
- Identificirati i objasniti međunarodne dokumente i kodekse o istraživanju na ljudskim subjektima i njihovoj zaštiti (prenatalna skrb, moždana smrt, donacija organa)

P11 Etičko savjetovanje i klinička etička povjerenstva Ishodi učenja:

- Razumjeti funkciju i svrhu etičkog povjerenstva u bolnici
- Identificirati profesionalni profil članova etičkog povjerenstva
- Objasniti načine donošenja etičkih odluka u kliničkoj praksi

P12 Bio-psiho-socijalna perspektiva rješavanja etičke dileme (prikazi slučaja) Ishodi učenja:

- Razumjeti i identificirati interdisciplinarni i transdisciplinarni pristup rješavanju etičkih dilema u medicini
- Analizirati i argumentirati važnost profesionalne komunikacije s pacijentom
- Prepoznati i objasniti važnost i načine integracije skrbi pacijenata
- Analizirati elemente holističkog pristupa osobi pacijenta u planu liječenja i skrbi

P13 Kodeks fizioterapeutske etike i deontologije Ishodi učenja:

- Analiza Kodeksa fizioterapeutske etike i deontologije,
- Analiza prvanih i etičkih normi na primjerima iz fizioterapeutske prakse

P14 Etika zdravstvene skrbi i moralni distres Ishodi učenja:

- Definirati pojam moralnog distresa
- Prepoznati povezanost etike skrbi u zdravstvu i moralnog distresa,
- Identificirati moralni distres zdravstvenih djelatnika kao jedan od razloga krize u zdravstvu

P15 Etika palijativne skrbi Ishodi učenja:

- Definirati pojam palijativne skrb i hospicijske skrb
- Objasniti i razumjeti važnost skrbi na kraju života i (*end – of – life care*), važnost terminalne skrbi i bioetička pitanja na kraju života (odbijanje hrane i pića, terminalna sedacija, terapija boli, distanazija)

Popis seminara s pojašnjenjem:

- S1 Mit o skrbi
- S2 Pojmovi zdravlje i bolest
- S3 Etika zdravstvene skrbi i cijepljenje
- S4 Priziv savjesti i etika zdravstvene skrbi
- S5 Bioetika i fizioterapija
- S6 Etički aspekti korištenja umjetne inteligencije u medicini
- S7 Uzaludni postupci i moralni distres zdravstvenih djelatnika
- S8 Etika skrbi i feminism
- S9 Pružanje zdravstvene skrbi migrantima i tražiteljima azila (etički aspekti)
- S 10 Etika zdravstvene skrbi i mentalno oboljele osobe
- S11 Etika zdravstvene skrbi na početku života
- S12 Etika zdravstvene skrbi na kraju života
- S13 Liječnička pogreška i etičko ponašanje
- S14 Slobodni izbor teme
- S15 Slobodni izbor teme

Popis vježbi s pojašnjenjem:

/

Obveze studenata:

Redovito pohađanje nastave, obvezna priprema i izlaganje seminarske teme, te obvezno polaganje završnog pismenog ispita.

Ispit (način polaganja ispita, opis pisanog/usmenog/praktičnog dijela ispita, način bodovanja, kriterij ocjenjivanja):

Elementi završne ocjene su sljedeći: Obvezna prezentacija teme i pismeni seminarski rad te obvezni završni pismeni ispit.

Pismeni dio ispita

Ukupan postotak uspješnosti studenata/ica tijekom nastave čini 50 bodova i završni pismeni ispit 50 bodova. Svako pitanje u završnom pismenom ispitu nosi jedan bod. Za prolaz na završnom ispitu potrebno je ostvariti najmanje 50% odnosno 25 bodova.

Broj točnih odgovora	Broj bodova
25	25 (50%)
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37

38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50

Usmeni dio ispita

Ostvariti maksimalnih 50 bodova seminarskim radom moguće je na sljedeći način: prezentacija mora sadržavati **uvod** (5 bodova ostvaruje se za: naslov teme, određenje ključnih pojmova, prikaz razrade prezentacije, prikaz ograničenja istraživanja i postavljanjem 2-3 pitanja na koja izlaganje nudi odgovor), **određenje pojmljiva** (5 bodova ostvaruje se za: definiranje pojmljiva – jedna ili više definicija, pojašnjenje odabrane definicije, problematičnost definicije – ukoliko postoji, važnost bioetičkog aspekta odabrane teme, interdisciplinarni pristup bioetičkom pitanju), **razradu teme** (5 bodova ostvaruje se za: jasno izraženi bioetički aspekt seminarskog rada, argumente „za“ i „protiv“ određenog bioetičkog promišljanja, prikaz širine bioetičkog interdisciplinarnog propitivanja odabrane teme i postavljanje pitanja koje bioetička rasprava o temi otvara), **zaključak** (5 bodova ostvaruje se za: kratki sažetak izlaganja, podcrtyvanje glavnih naglasaka izabrane teme, izvođenje osobnog zaključka na temelju predstavljene prezentacije, kratke odgovore na pitanja uveda, postavljanje dva pitanja za diskusiju) i **literaturu** (5 bodova se za; 1-3 izvora – 1 bod, 4 izvora – 2 boda, 5 izvora 3 boda, 6 izvora 4 boda i više od 6 izvora 5 bodova), a student/ica poštivati unaprijed određeno **vrijeme** izlaganja (5 bodova ostvaruje se za poštivanje dogovorenog vremena a prelaskom vremena bodovi se umanjuju) (ukupno 30 bodova); seminarski rad: treba imati istu **strukturu** kao i prezentacija i student/ica ga mora **predati u roku** od tjedan dana nakon održanog izlaganja (ukupno 20 bodova).

ČLANAK 42.

Ocenjivanje unutar Europskog sustava stjecanja i prijenosa bodova

(1) Uspjeh studenta za svaki predmet izražava se ECTS skalom ocenjivanja u postocima od 0 do 100 % ocjenskih bodova pri čemu prolazna ocjena ne može biti niža od 50 % ocjenskih bodova.

(2) Praćenje i ocenjivanje studenata za svaki predmet (modul) obavlja se tijekom nastave i na završnom ispitu što svaka sastavnica detaljnije utvrđuje svojim pravilnikom i/ili studijskim programom, pri čemu student na pojedinom predmetu tijekom nastave mogu ostvariti od najmanje 50 % do najviše 70 % ocjenskih bodova, dok se preostali postotak ocjenskih bodova od najviše 50% do najmanje 30 % može ostvariti na završnom ispitu.

(3) student koji su tijekom nastave ostvarili

- od 0 do 49,9 % ocjenskih bodova od ocjenskih bodova koje je bilo moguće steći tijekom nastave kroz oblike kontinuiranog praćenja i vrednovanja studenta sukladno pravilniku i/ili studijskom programu sastavnice ocjenjuje se ocjenom F (neuspješan), ne mogu steći ECTS bodove i moraju ponovo upisati predmet,

- 50 i više ocjenskih bodova od bodova koje je bilo moguće steći tijekom nastave kroz oblike kontinuiranog praćenja i vrednovanja studenta sukladno pravilniku i/ili studijskom programu sastavnice, mogu pristupiti završnom ispitu.

(4) Ispitni prag na završnom ispitu ne može biti manji od 50 % uspješno riješenog ispita.

(5) Konačna ocjena je zbroj postotaka ostvarenog tijekom nastave i postotka ostvarenog na završnom ispitu, a utvrđuje se sukladno članku 43. ovog Pravilnika.

ČLANAK 43.

Ocenjivanje studenata na temelju konačnog uspjeha

(1) Ocjenjivanje studenata na temelju konačnog uspjeha obavlja se kako slijedi:

- Ocjena izvrstan (5) odgovara ocjeni A u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 90 do 100 %
- Ocjena vrlo dobar (4) odgovara ocjeni B u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 75 do 89,9 %
- Ocjena dobar (3) odgovara ocjeni C u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 60 do 74,9 %

- Ocjena dovoljan (2) odgovara ocjeni D u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 50 do 59,9 %
- Ocjena nedovoljan (1) odgovara ocjeni F u skali ECTS-a i postotku uspješnosti od 0 do 49,9 %.

ČLANAK 46.

Prigovor na ocjenu

(1) Student koji smatra da je oštećen ocjenjivanjem na završnom ispitu ima pravo u roku 24 sata nakon priopćenja ocjene izjaviti pisani prigovor dekanu odnosno pročelniku odjela. Prigovor mora biti obrazložen.

(2) Ako prigovor smatra osnovanim dekan odnosno pročelnik odjela će u roku od 24 sata od zaprimanja prigovora imenovati povjerenstvo sastavljeno od tri člana. Nastavnik s čijom ocjenom student nije bio zadovoljan ne može biti predsjednik povjerenstva.

(3) Pisani ispit ili pisani dio ispita neće se ponoviti pred povjerenstvom, već će ga ono ponovno ocijeniti. Ako je ispit usmeni ili se sastoje i od usmenog dijela provjere znanja dekan odnosno pročelnik odjela će odrediti vrijeme polaganja ispita koji se treba održati što ranije, a ne može biti održan kasnije od tri radna dana po izjavljenom prigovoru.

(4) Povjerenstvo donosi odluku većinom glasova.

Mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku:

Ne

Ostale napomene (vezane uz kolegij) važne za studente:

Evidencija pohađanja nastave vodi se i za predavanja i za seminare. Prisustvo na predavanjima i na seminarima provodit će se prozivkom na svakom satu. Student/ica može izostati s 30% studijskog programa odnosno maksimalno imati 9 izostanaka s predavanja i/ili seminara u tijeku semestra.

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku 2022./2023. godinu)

Raspored nastave

Datum	Predavanja (vrijeme i mjesto)	Seminari (vrijeme i mjesto)	Vježbe (vrijeme i mjesto)	Nastavnik
4.10.2022. Utorak	P1 – 14,00 Informatička učionica	S1 – 15,00 Informatička učionica		Dajana Carti
11.10.2022. Utorak	P2 – 14,00 Informatička učionica	S2 – 15,00 Informatička učionica		Dajana Carti
18.10.2022. Utorak	P3 – 12,00 Z6	S3 -13,00 Z6		Dajana Carti
25.10.2022. Utorak	P4 – 14,00 Informatička učionica	S4 – 15,00 Informatička učionica		Dajana Carti
8.11.2022. Utorak	P5 – 14,00 Z3	S5 – 15,00 Z3		Dajana Carti
15.11.2022. Utorak	P6 – 14,00 Z6	S6 – 15,00 Z6		Dajana Carti
22.11.2022. Utorak	P7 – 14,00 Z6	S7 – 15,00 Z6		Dajana Carti
29.11.2022. Utorak	P8 – 14,00 Z1	S8 – 15,00 Z1		Dajana Carti

6.12.2022. Utorak	P9 – 14,00 Z5	S9 – 15,00 Z5		Dajana Carti
13.12.2022. Utorak	P10 – 14,00 Z5	S10 – 15,00 Z5		Dajana Carti
20.12.2022. Utorak	P11 – 14,00 Z2	S11 – 15,00 Z2		Dajana Carti
10.1.2023. Utorak	P12 - 14,00 Z2	S12 - 15,00 Z2		Dajana Carti
17.1.2023. Utorak	P13 – 14,00 Z1	S13 – 15,00 Z1		Dajana Carti
24.1. 2023. Utorak	P14/P15 – 14,00 Z5	S14/S15 – 15,00 Z5		Dajana Carti

Popis predavanja, seminara i vježbi:

P	PREDAVANJA (tema predavanja)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
1	O etici	1	Informatička učionica
2	O skrbi	1	Informatička učionica
3	Etika zdravstvene skrbi	1	Z6
4	Bioetika – pojam, definicija, interdisciplinarnost	1	Informatička učionica
5	Bioetička načela i fizioterapija	1	Z3
6	Donošenje etičkih odluka unutar različitih sustava vrijednosti (etičke teorije)	1	Z6
7	Dijalektika autonomije i odgovornosti u pluralističkom svijetu	1	Z6
8	Proces ostvarivanja informirane suglasnosti	1	Z1
9	Govorenje istine i privatnost pacijenata	1	Z5
10	Etika zdravstvene skrbi u kontekstu biomedicinskog istraživanja, genetike i transplantacije organa	1	Z5
11	Etičko savjetovanje i klinička etička povjerenstva	1	Z2
12	Bio-psiho-socijalna perspektiva rješavanja etičke dileme (prikazi slučaja)	1	Z2
13	Kodeks etike i deontologije fizioterapeuta	1	Z1
14	Etika zdravstvene skrbi i moralni distres	1	Z5
15	Etika palijativne skrbi	1	Z5
Ukupan broj sati predavanja		15	

S	SEMINARI (tema seminara)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
1	Mit o skrbi	1	Informatička učionica
2	Pojmovi zdravlje i bolest	1	Informatička učionica
3	Etika zdravstvene skrbi i cijepljenje	1	Z6
4	Priziv savjesti i etika zdravstvene skrbi	1	Informatička učionica
5	Bioetika i fizioterapija	1	Z3
6	Etički aspekti korištenja umjetne inteligencije u medicini	1	Z6
7	Uzaludni postupci i moralni distres u medicini	1	Z6
8	Etika skrbi i feminizam	1	Z1
9	Pružanje zdravstvene skrbi migrantima i tražiteljima azila (etički aspekti)	1	Z5
10	Etika zdravstvene skrbi i mentalno oboljele osobe	1	Z5
11	Etika zdravstvene skrbi na početku života	1	Z2

12	Etika zdravstvene skrbi na kraju života	1	Z2
13	Liječnička pogreška i etičko ponašanje	1	Z1
14	Slobodni izbor teme	1	Z5
15	Slobodni izbor teme	1	Z5
	Ukupan broj sati seminara	15	

V	VJEŽBE (tema vježbe)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
	Ukupan broj sati vježbi		

ISPITNI TERMINI (završni ispit)	
1.	01.02.2023.
2.	17.02.2023.
3.	26.06.2023.
4.	11.09.2023.